

PROJECT I.COM

ΛΕΞΕΙΣ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΟ ΡΑΤΣΙΣΜΟ

Εγχειρίδιο για δημοσιογράφους και μέσα ενημέρωσης
σχετικά με πληροφορίες για αλλοδαπούς και μετανάστες

του **Stefano Roni**

Αυτό το σύντομο εγχειρίδιο προσφέρει μερικές οδηγίες και μια σειρά συστάσεις για δημοσιογράφους και επαγγελματίες φορείς επικοινωνίας. Το θέμα είναι η γλώσσα και η σωστή πληροφόρηση για τους μετανάστες, τους πρόσφυγες και τους αλλοδαπούς γενικά. Στόχος: η καταπολέμηση των στερεοτύπων και των προκαταλήψεων, η προστασία της εικόνας και της αξιοπρέπειας των ξένων, η αποφυγή διάδοσης παραπονημένων πληροφοριών σχετικά με φαινόμενα -όπως οι μεταναστευτικές ροές- που όλο και περισσότερο βρίσκονται στο επίκεντρο των εθνικών και διεθνών ειδήσεων.

Ξεκινάμε με τις αρχές της ισότητας, της ελευθερίας και του σεβασμού που κατοχυρώνονται από τις διεθνείς χάρτες ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τις ευρωπαϊκές συμβάσεις, τα εθνικά συντάγματα και την προφανή εκτίμηση ότι οι δημοσιογράφοι πρέπει να είναι οι πρώτοι που θα σεβαστούν και θα προωθήσουν τέτοιες αρχές, αποτρέποντας οι πληροφορίες να ευνοούν διακρίσεις ή πολιτικές στάσεις σε βάρος των ασθενέστερων. Παίζοντας θεμελιώδη ρόλο στην υπεράσπιση του δημοκρατικού συστήματος, οι δημοσιογράφοι έχουν καθήκον να χρησιμοποιούν τις σωστές λέξεις σε όλες τις περιστάσεις, αλλά και να το κάνουν με το σωστό τρόπο, δηλαδή χωρίς να παραποιούν τα γεγονότα ή να τα πλαισιώνουν με τεχνητά αρνητικό πλαίσιο.

Ο πρώτος δείκτης, ο πιο φωτεινός, κάθε δημοσιογράφου, αντιπροσωπεύεται από τα ηθικά θεμέλια και την ηθική τού επαγγέλματος. Ειδικότερα, οι αρχές σχετικά με την τήρηση των κανόνων που υπαγορεύει ο νόμος για τη διαφύλαξη της προσωπικότητας των άλλων, η επιτακτική υποχρέωση σεβασμού της ουσιαστικής αλήθειας των γεγονότων εκτελώντας τα καθήκοντα που επιβάλλονται με αφοσίωση και καλή πίστη. Άλλες έγκυρες αρχές σε όλους τους τομείς δραστηριότητας του Τύπου είναι η εκ των προτέρων επαλήθευση των πληροφοριών, η διαβούλευση με ειδικούς σε θέματα που περιλαμβάνουν συγκεκριμένες ή ειδικές γνώσεις, η χρήση των σωστών και νομικά κατάλληλων όρων.

Προκειμένου να αντιμετωπίσουμε τα ειδικά καθήκοντα των δημοσιογράφων απέναντι στους αλλοδαπούς, αναφερόμαστε στους κανόνες δεοντολογίας που εφαρμόζονται σήμερα στην Ιταλία από το Εθνικό Συμβούλιο της Ένωσης Δημοσιογράφων, οι οποίοι είναι δεσμευτικοί υπό πειθαρχική άποψη για όλα τα μέλη. Το άρθρο 7 του Χάρτη των Καθηκόντων του Δημοσιογράφου (Testo unico dei doveri del giornalista) έχει ως εξής:

Ο δημοσιογράφος:

α) όσον αφορά στους αλλοδαπούς, υιοθετεί νομικά κατάλληλη ορολογία ακολουθώντας τις ενδείξεις του «Γλωσσαρίου» που επισυνάπτεται σε αυτό το εγχειρίδιο, αποφεύγοντας τη διάδοση ανακριβών, απλουστευμένων ή παραποιημένων πληροφοριών σχετικά με τους αιτούντες άσυλο, τους πρόσφυγες, τα θύματα εμπορίας ανθρώπων και των μεταναστών·

β) διαφυλάσσει την ταυτότητα και την εικόνα χωρίς να επιτρέπει την ταυτοποίηση των ατόμων, των αιτούντων άσυλο, των προσφύγων, των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων και των μεταναστών που συμφωνούν να επικοινωνήσουν με τα μέσα ενημέρωσης.

Υπάρχει υποχρέωση για χρήση της κατάλληλης ορολογίας για την εξασφάλιση σωστών πληροφοριών και επίγνωση των δικαιωμάτων όλων των ατόμων (βλ. ενότητα 1 πιο κάτω - ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ).

Επίσης, ο δημοσιογράφος έχει καθήκον να προστατεύει την ταυτότητα και την εικόνα των ξένων που συμφωνούν να εμφανιστούν μπροστά από τις κάμερες ή που κάνουν δηλώσεις στα μέσα ενημέρωσης. Φωτογραφίες και βίντεο στα οποία μπορούν να αναγνωριστούν οι μετανάστες πρέπει πάντα να μεταδίδονται με μεγάλη προσοχή, καθώς θα μπορούσαν να δημιουργήσουν, για παράδειγμα, καταστάσεις κινδύνου για πολιτικούς πρόσφυγες και τις οικογένειές τους. Πολύ συχνά, μέσω των διαφόρων εικόνων που μεταδίδονται από τα μέσα, οι υπηρεσίες πληροφοριών είναι σε θέση να εντοπίσουν τους αντιπάλους των καθεστώτων τους και επομένως να προβούν σε πράξεις εκδίκησης και διώξεις στις χώρες προέλευσης. Μια φερόμενη δημοσιογραφική επιτυχία μπορεί να θέσει σε κίνδυνο τη ζωή αθώων ανθρώπων που βρίσκονται ήδη σε δύσκολες καταστάσεις... Ο δημοσιογράφος πρέπει να λάβει υπόψη τα διαφορετικά πολιτιστικά επίπεδα που μπορεί να υπάρχουν και την έλλειψη συνειδητοποίησης του τρόπου λειτουργίας των Μέσων. Επομένως, πρέπει να αναλάβει την ευθύνη να ενημερώνει τον αλλοδαπό για τις συνέπειες μιας συνέντευξης, όχι μόνο από την άποψη των κινδύνων για την ασφάλειά του, αλλά και ότι με τη χρήση ακατάλληλης ή προσβλητικής ορολογίας και δηλώσεων, που ίσως εκφράζονται με λανθασμένο τρόπο σε μια γλώσσα διαφορετική από τη δική του, «μπορεί να παρεξηγηθεί» (1) (για αυτά τα θέματα βλ. ενότητα 2 πιο κάτω - ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ).

Οι ακόλουθες ενδείξεις εξάγονται και προσαρμόζονται εν μέρει από τις «Οδηγίες» για την εφαρμογή της Χάρτας της Ρώμης (2), το δεοντολογικό πρωτόκολλο που εγκρίθηκε το 2008 από Ιταλούς δημοσιογράφους.

1 - ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ

Το Γλωσσάριο αναφέρεται στις νομικά κατάλληλες ορολογίες για μια δημοσιογραφική ιστορία που εμμένει στην πραγματικότητα των γεγονότων σχετικά με το θέμα της μετανάστευσης και του ασύλου. Χωρίζεται σε διάφορες ενότητες: άτομα· καθεστώς

και υποδοχή· επιχειρήσεις έρευνας και διάσωσης στη θάλασσα (SAR)· μειονοτικές ομάδες.

Άτομα

- **ΑΙΤΗΤΗΣ/ΡΙΑ ΑΣΥΛΟΥ**: είναι άτομο που βρίσκεται εκτός της χώρας ιθαγένειάς του/της και υποβάλλει αίτηση για να αποκτήσει καθεστώς πρόσφυγα βάσει της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 για τους Πρόσφυγες ή για να αποκτήσει άλλες μορφές διεθνούς προστασίας. Έως ότου ληφθεί οριστική απόφαση από τις αρμόδιες Αρχές, αυτός/ή είναι αιτητής/ρια ασύλου και έχει το νόμιμο δικαίωμα διαμονής στη χώρα προορισμού. Επομένως, ο αιτών/ούσα άσυλο δεν είναι συγκρίσιμος με κάποιον/α άτυπο/η μετανάστη/ρια, αν και μπορεί να εισέλθει στη χώρα υποδοχής χωρίς έγγραφα ταυτότητας ή με παράτυπο τρόπο, μέσω των λεγόμενων μικτών μεταναστευτικών ροών, δηλαδή αποτελούμενες τόσο από άτυπους/ες μετανάστες/ριες όσο και από δυνητικούς/ές πρόσφυγες.
- **ΠΡΟΣΦΥΓΑΣ**: είναι άτομο στο οποίο έχει χορηγηθεί καθεστώς πρόσφυγα βάσει της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 για τους Πρόσφυγες. Στο Άρθρο 1 της Σύμβασης ορίζεται πρόσφυγας ως άτομο που έχει βάσιμο φόβο να διωχθεί για λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, μέλους συγκεκριμένης κοινωνικής ομάδας ή πολιτικής άποψης, που είναι εκτός της χώρας της εθνικότητάς του και δεν είναι σε θέση, ή λόγω τέτοιου φόβου, ή δεν θέλει να κάνει χρήση της προστασίας αυτής της χώρας. Το καθεστώς πρόσφυγα χορηγείται σε οποιοδήποτε άτομο μπορεί να αποδείξει ατομική δίωξη.
- **ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΣ ΕΠΙΚΟΥΡΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ**: είναι ένα άτομο που, αν και δεν εμπίπτει στον όρο «πρόσφυγας» σύμφωνα με τη Σύμβαση του 1951, καθώς δεν υπάρχει ατομική δίωξη, αλλά χρειάζεται μια μορφή προστασίας, διότι, σε περίπτωση επαναπατριsmού στη χώρα προέλευσης, θα υποστεί «σοβαρή βλάβη» λόγω ένοπλης σύγκρουσης, γενικευμένης βίας ή/και μαζικών παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
- **ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΣ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ**: είναι άτομο που ανήκει στην τρίτη κατηγορία διεθνούς προστασίας που παρέχεται στο/στη δικαιούχο ανθρωπιστικής προστασίας. Μέχρι το 2008, σε αρκετές χώρες της ΕΕ χορηγήθηκε ανθρωπιστική προστασία αντί επικουρικής προστασίας.
- **ΘΥΜΑ ΕΜΠΟΡΙΑΣ ΑΝΘΡΩΠΩΝ**: είναι ένα άτομο που, σε αντίθεση με τους άτυπους μετανάστες (αναγκασμένους ή μη) βασίζεται εθελοντικά σε εμπόρους, δεν έχει συναινέσει ποτέ να μεταφερθεί σε άλλη χώρα ή, εάν έχει δώσει τη συγκατάθεσή του, αυτή ακυρώνεται από τις καταναγκαστικές και/ή δόλιες ενέργειες των εμπόρων ή από την κακομεταχείριση που ασκείται ή απειλείται κατά του θύματος. Ο σκοπός της εμπορίας είναι η απόκτηση ελέγχου πάνω σε άλλο άτομο με πρόθεση την εκμετάλλευση. Η «εκμετάλλευση» περιλαμβάνει εκμετάλλευση πορνείας ή άλλων μορφών σεξουαλικής εκμετάλλευσης, αναγκαστική εργασία, δουλεία ή πρακτικές παρόμοιες με τη δουλεία, τη σκλαβιά ή την αφαίρεση οργάνων.

- **ΜΕΤΑΝΑΣΤΗΣ/ΡΙΑ**: είναι ένα άτομο που επιλέγει, από μόνο του, να φύγει από τη χώρα καταγωγής του αναζητώντας εργασία και καλύτερες οικονομικές συνθήκες αλλού. Σε αντίθεση με τους πρόσφυγες, οι μετανάστες/ριες μπορούν να επιστρέψουν στην πατρίδα τους υπό ασφαλείς συνθήκες. Η Υπάτη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (UNHCR) προτιμά να αναφέρεται σε ομάδες ατόμων που ταξιδεύουν χρησιμοποιώντας τους όρους «πρόσφυγες» και «μετανάστες». Αυτός είναι ο καλύτερος τρόπος αναγνώρισης ότι όλα τα άτομα που βρίσκονται υπό διαμετακόμιση απολαμβάνουν ανθρώπινα δικαιώματα, τα οποία πρέπει να γίνονται σεβαστά, να προστατεύονται και να πληρούνται, και ταυτόχρονα ότι οι πρόσφυγες και οι αιτούντες άσυλο έχουν συγκεκριμένες ανάγκες και δικαιώματα που προστατεύονται από ένα συγκεκριμένο νομικό πλαίσιο.

- **ΑΠΑΤΡΙΣ/ΑΝΙΘΑΓΕΝΗΣ**: είναι άτομο που δεν θεωρείται υπήκοος οποιουδήποτε κράτους ή του οποίου η ιθαγένεια δεν είναι εξακριβωμένη ή δεν μπορεί να εξακριβωθεί. Η κατάσταση των ανιθαγενών αναγνωρίστηκε για πρώτη φορά το 1954 βάσει της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών σχετικά με το Καθεστώς των Απάτριδων, που καταρτίστηκε στη Νέα Υόρκη. Η ανιθαγένεια μπορεί να είναι πρωταρχικό επακόλουθο ή απροσδόκητη (για παράδειγμα, μπορεί να χαθεί λόγω πολιτικών καταστάσεων στη χώρα όπου κάποιος ήταν πολίτης). Το καθεστώς του απάτριδα μπορεί να αποφασιστεί από δικαστή ή από κυβέρνηση και δίνει το δικαίωμα σε άδεια διαμονής (de jure ανιθαγένεια).

- **ΑΣΥΝΟΔΕΥΤΑ ΑΝΗΛΙΚΑ ΠΑΙΔΙΑ ΤΡΙΤΩΝ ΧΩΡΩΝ**: ανήλικο άτομο που δεν είναι πολίτης κράτους-μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης και φτάνει στην επικράτεια κράτους μέλους της ΕΕ χωρίς να συνοδεύεται από ενήλικο άτομο που να είναι νόμιμα υπεύθυνο ή οικείο γι' αυτό έως ότου ένα ενήλικο άτομο το αναλάβει. Το ίδιο καθεστώς ισχύει για ανήλικο άτομο που είναι πολίτης κράτους εκτός ΕΕ και δεν συνοδεύεται πλέον μετά την είσοδο στο έδαφος ενός κράτους της ΕΕ.

- **ΠΑΙΔΙΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ/ΡΙΩΝ**: αποτελούν τη λεγόμενη δεύτερη γενιά μετανάστευσης. Μερικοί μελετητές εντοπίζουν ενδιάμεσες ταξινομήσεις μεταξύ πρώτης και δεύτερης γενιάς για να δείξουν παιδιά και νέους που έχουν μετακομίσει σε ξένη χώρα σε νεαρή ηλικία.

- **ΙΘΑΓΕΝΕΙΑ/ΥΠΗΚΟΟΤΗΤΑ**: είναι ο νόμιμος δεσμός που αποκτήθηκε από τη γέννηση, διαδικασία πολιτογράφησης ή προέλευση, που δεσμεύει ένα άτομο με τη χώρα καταγωγής του. Η ιθαγένεια/υπηκοότητα εγγυάται στο φυσικό πρόσωπο πλήρη αστικά και πολιτικά δικαιώματα, σύμφωνα με τους νόμους που ισχύουν στο εν λόγω κράτος. Το καθεστώς της ιθαγένειας ενδέχεται να χαθεί ως αποτέλεσμα παραίτησης, απόκτησης ιθαγένειας άλλου κράτους (σύμφωνα με τους νόμους άλλων κρατών) ή στερησης μετά από απόφαση δημόσιας εξουσίας ως αποτέλεσμα πολύ σοβαρών παραβιάσεων.

- **ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΕΣ ΡΟΕΣ**: όλοι οι μετανάστες που μεταφέρουν τη διαμονή τους σε ένα κράτος εντός συγκεκριμένης χρονικής περιόδου. Μια μικτή μεταναστευτική

ροή αποτελείται από οικονομικούς μετανάστες, αιτούντες άσυλο και πρόσφυγες που μετακινούνται παράτυπα, συχνά χρησιμοποιώντας τις διαδρομές και τα μέσα μεταφοράς που εκτελούνται από εγκληματικές συμμορίες οι οποίες πραγματοποιούν μεγάλα κέρδη.

Καθεστώς και υποδοχή

- **ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ ΩΘΗΣΗΣ:** είναι η κατάσταση ή η περίπτωση που προκαλεί ένα άτομο ή μια ομάδα ανθρώπων να εγκαταλείψουν μια χώρα. Μεταξύ των πιο διαδεδομένων παραγόντων ώθησης είναι: οικονομική στέρση, ακόμη και σοβαρής μορφής (πεινά, δυστυχία)· πολιτική ή θρησκευτική δίωξη· οικονομικές δυσκολίες και προσωπική εκπλήρωση. Ο συνδυασμός των παραγόντων έλξης και των παραγόντων ώθησης καθορίζει το φαινόμενο μετανάστευσης.
- **ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΕΞ ΑΙΜΑΤΟΣ (IUS SANGUINIS):** είναι η απόκτηση της ιθαγένειας ενός κράτους από το δικαίωμα «εξ αίματος», βασισμένο στην ιθαγένεια των γονέων και ανεξάρτητα από το καθεστώς κατά τη γέννηση ή αργότερα. Βρίσκεται σε αντίθεση με το *Ius Soli*, που συνίσταται στην απόκτηση της ιθαγένειας ενός κράτους από το δικαίωμα του εδάφους, με βάση το γεγονός ότι το άτομο γεννήθηκε στην επικράτειά του και ανεξάρτητα από την ιθαγένεια των γονέων του.
- **ΥΠΟΔΟΧΗ:** αποτελείται από όλα τα μέτρα που αναγνωρίζονται από ένα κυρίαρχο κράτος υπέρ των αιτούντων άσυλο. Αυτά μπορεί να περιλαμβάνουν διαμονή, φαγητό και ρούχα και μπορεί να παρέχονται με τη μορφή οικονομικών επιδομάτων ή κουπονιών.
- **ΕΠΑΝΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ:** είναι μια διαδικασία μέσω της οποίας ένας/μία πρόσφυγας, ο/η οποίος/α έχει εγκαταλείψει τη χώρα προέλευσής του/της και βρήκε προσωρινά καταφύγιο σε άλλη χώρα, μεταφέρεται σε τρίτη χώρα, όπου θα λάβει μόνιμη προστασία. Η επανεγκατάσταση καθίσταται ζωτικής σημασίας για τους πρόσφυγες που δεν μπορούν να βρουν επαρκή προστασία στη χώρα στην οποία έχουν καταφύγει και που δεν μπορούν να επιστρέψουν στη χώρα καταγωγής τους επειδή αντιμετωπίζουν κίνδυνο δίωξης.
- **ΕΠΑΝΑΠΡΟΩΘΗΣΗ:** είναι η επιστροφή ενός ατόμου σε ένα κράτος όπου μπορεί να διώκεται για λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, ως μέλος μιας συγκεκριμένης κοινωνικής ομάδας ή πολιτικής άποψης ή όπου θα εκτεθεί σε κίνδυνο να υποστεί βασανισμό. Το αντίθετο (μη επαναπροώθηση) είναι η θεμελιώδης αρχή του διεθνούς δικαίου η οποία εφαρμόζεται για τους πρόσφυγες, και η οποία απαγορεύει στα κράτη να επιτρέπουν στους πρόσφυγες να επιστρέφουν σε χώρες ή εδάφη όπου ενδέχεται να τεθεί σε κίνδυνο η ζωή ή η ελευθερία τους.
- **ΤΑΚΤΟΠΟΙΗΣΗ (Η ΑΣΦΑΛΕΙΑ Ή ΕΚΤΑΚΤΗ ΑΝΑΓΚΗ):** είναι μια διαδικασία που διεξάγεται από ένα κράτος σε εξαιρετικές περιπτώσεις με την οποία εκδίδεται άδεια διαμονής για λόγους εργασίας (ή σε αναμονή για απασχόληση) σε αλλοδαπούς

πολίτες που βρίσκονται παράτυπα στην επικράτειά του, εάν πληρούνται ορισμένες προϋποθέσεις που ορίζονται στη νομοθεσία.

- **ΑΡΝΗΣΗ**: σημαίνει άρνηση εισόδου που γίνεται απευθείας στα εξωτερικά σύνορα σε άτομο από τρίτη χώρα επειδή δεν πληροί όλες τις προϋποθέσεις εισόδου που προβλέπονται από τη νομοθεσία για τη μετανάστευση. Το μέτρο δεν ισχύει για πολίτες τρίτων χωρών που έχουν εισέλθει για να υποβάλουν αίτηση για άσυλο. Δεν ισχύει επίσης για καταστάσεις που ονομάζονται μη-απελάσιμες (έγκυες, ανήλικοι, θύματα διώξεων).
- **ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ**: σημαίνει εγκατάλειψη της χώρας στην οποία κάποιο άτομο έχει ξοδέψει μια σημαντική χρονική περίοδο, προς τη χώρα καταγωγής ή άφιξής του. Ο επαναπατρισμός μπορεί να είναι εθελοντικός ή αναγκαστικός (η τελευταία περίπτωση αναφέρεται ως απομάκρυνση).
- **ΑΠΟΜΑΚΡΥΝΣΗ (Ή ΒΙΑΙΗ ΑΠΟΜΑΚΡΥΝΣΗ)**: αμφότεροι οι ορισμοί είναι διοικητικοί κανονισμοί και επιφέρουν τη φυσική αναχώρηση ενός ατόμου εκτός των εθνικών συνόρων του κράτους στο οποίο παρέμενε παράτυπα, έχοντας τη χώρα καταγωγής ή τη χώρα άφιξης ως τον τελικό προορισμό. Η απέλαση αναφέρεται σε μη Ευρωπαίους πολίτες. Για πολίτες της ΕΕ ο όρος είναι απομάκρυνση.

Επιχείρηση έρευνας και διάσωσης στη θάλασσα (ΕΚΔ) (SAR)

- **ΕΚΔ (SAR)**: αρκτικόλεξο για Έρευνα και Διάσωση. Αυτό το αρκτικόλεξο υποδεικνύει όλες τις επιχειρήσεις που στοχεύουν στη διάσωση ανθρώπων σε διάφορα αναξιοπαθούσα περιβάλλοντα (βουνά, θάλασσα, μετά από ένα σεισμό, κ.λπ.) που εκτελούνται διά θαλάσσης ή αέρος ή με άλλα μέσα. Το συμβάν ΕΚΔ (SAR) είναι η επέμβαση έρευνας και διάσωσης που καθίσταται απαραίτητη με την παρουσία μονάδας σε κίνδυνο· ένα πλοίο σε κίνδυνο. Η ναυτική υπηρεσία SAR είναι η οργάνωση όλων των σχετικών δραστηριοτήτων για την προστασία της ζωής στη θάλασσα.
- **ΠΕΡΙΟΧΗ ΕΚΔ (SAR)**: θαλάσσια περιοχή όπου το κράτος είναι υπεύθυνο για επιχειρήσεις έρευνας και διάσωσης. Η οριοθέτηση αυτών των περιοχών δεν συνδέεται με τα υπάρχοντα θαλάσσια σύνορα και, όπως προβλέπεται από τη Σύμβαση του Αμβούργου του 1979, μπορεί να γίνει μέσω της υπογραφής συμφωνιών μεταξύ κρατών. Ελλείψει τέτοιας συμφωνίας η οριοθέτηση πραγματοποιείται εντός του ΔΝΟ (βλέπε παρακάτω), όπως στην περίπτωση της θάλασσας της Μεσογείου, όπου οι περιοχές αρμοδιότητας ΕΚΔ (SAR) προσδιορίζονται από τη Γενική Συμφωνία για Προσωρινό Σχέδιο ΕΚΔ (SAR) (1997).
- **ΚΣΝΔ (MRCC)**: αρκτικόλεξο για το «Κέντρο Συντονισμού Ναυτικής Διάσωσης» ("Maritime Rescue Coordination Centre"- MRCC). Είναι ένα κέντρο υπεύθυνο για την ανάληψη αποτελεσματικής οργάνωσης των υπηρεσιών έρευνας και διάσωσης σε ολόκληρη τη θαλάσσια περιοχή ενδιαφέροντος, συντονίζοντας τις παρεμβάσεις ΕΚΔ

(SAR). Το πρώτο MRCC που έχει οποιαδήποτε είδηση για πραγματική ή πιθανή έκτακτη ανάγκη, γίνεται υπεύθυνο για την περίπτωση και πρέπει να λάβει όλες τις απαραίτητες ενέργειες για το συντονισμό της παρέμβασης, έως ότου η αρμόδια Αρχή SAR αναλάβει την ευθύνη για την κατάσταση.

- **ΤΟΠΟΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ:** η έννοια του ασφαλούς τόπου περιγράφεται στο κεφάλαιο 1.3.2 της Σύμβασης του Αμβούργου του 1979. Πρέπει να προσδιοριστεί ότι: 1. η ασφάλεια και η ζωή ατόμων από ναυάγια δεν είναι πλέον σε κίνδυνο (για αυτό το λόγο, λιμάνια σε χώρες όπου εφαρμόζεται η θανατική ποινή ή όπου μπορεί ακόμη και ένας μετανάστης που σώζεται στη θάλασσα να διωχθεί για πολιτικούς, εθνοτικούς ή θρησκευτικούς λόγους, δεν θεωρούνται «ασφαλή»). 2. οι βασικές ανάγκες (τροφή, διαμονή και ιατρική περίθαλψη) είναι εξασφαλισμένες 3. η μεταφορά ατόμων από ναυάγια στον τελικό προορισμό μπορεί να οργανωθεί.
- **ΔΙΕΘΝΗ ΥΔΑΤΑ (Ή ΔΙΕΘΝΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑ Ή «ΥΨΗΛΗ ΘΑΛΑΣΣΑ»):** θαλάσσιες περιοχές που αφαιρούνται εν μέρει ή πλήρως από τον έλεγχο οποιουδήποτε κράτους (που δεν ανήκουν στη δικαιοδοσία οποιουδήποτε κράτους).
- **ΧΩΡΙΚΑ ΥΔΑΤΑ (Ή ΧΩΡΙΚΗ ΘΑΛΑΣΣΑ):** αυτός ο ορισμός υποδηλώνει οποιαδήποτε θαλάσσια περιοχή πάνω στην οποία ένα κράτος έχει δικαιοδοσία και ασκεί την πλήρη κυριαρχία του· επεκτείνεται ως 12 ναυτικά μίλια. Αυτά δεν συμπίπτουν με την οριοθέτηση των ζωνών ΕΚΔ (SAR).
- **EU NAVFOR Med – ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ Σοφία:** (επίσημα **Ναυτική Δύναμη της Ευρωπαϊκής Ένωσης Μεσόγειος**) αρχικά EU NAVFOR MED, από τις 22 Αυγούστου 2015 το όνομα αναβαθμίστηκε μετά τη γέννηση, πάνω σε σκάφος που χρησιμοποιήθηκε στην επιχείρηση, ενός παιδιού με το όνομα Σοφία, του οποίου η μητέρα είχε σωθεί. Καθιερώθηκε επίσημα από το Συμβούλιο Εξωτερικών Υποθέσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις 22 Ιουνίου 2015. Η κύρια εστίασή της είναι για την πρόληψη και την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων. Η λειτουργία της ανανεώθηκε μέχρι τις 31 Οκτωβρίου 2018. Στις 14 Μαΐου 2018, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ενέκρινε την έναρξη ενός έργου με στόχο τη δοκιμή, για μια περίοδο έξι μηνών, του Πυρήνα Πληροφοριών για το Έγκλημα (Crime Information Cell - CIC) επί της ναυαρχίδας της Επιχείρησης Σοφία.
- **FRONTEX:** είναι ένας ευρωπαϊκός οργανισμός που ιδρύθηκε το 2004 από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, που αρχικά ονομαζόταν «Ευρωπαϊκός Οργανισμός για τη Διαχείριση της Επιχειρησιακής Συνεργασίας στα Εξωτερικά Σύνορα των Κρατών-Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης». Με τον κανονισμό (ΕΕ) 2016/1624, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο εισήγαγαν αλλαγές και επαναπροσδιορίστηκε ο Frontex ως «Ευρωπαϊκός Οργανισμός Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής».
- **ΔΝΟ (ΙΜΟ):** αρκτικόλεξο για το Διεθνή Ναυτιλιακό Οργανισμό, μια ειδική υπηρεσία των Ηνωμένων Εθνών που ιδρύθηκε μετά την έγκριση της Διεθνούς Ναυτικής Σύμβασης της Γενεύης του 1948, που στοχεύει στην προώθηση της θαλάσσιας

συνεργασίας μεταξύ κρατών-μελών (επί του παρόντος 170) και για να διασφαλιστεί η ασφάλεια της ναυτιλίας και η προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος.

- **MEDEVAC (ΙΑΤΡΙΚΗ ΕΚΚΕΝΩΣΗ)**: ορισμός που χρησιμοποιείται για να υποδείξει τη λειτουργία της ιατρικής εκκένωσης για άτομα σε άμεσο κίνδυνο θανάτου. Είναι ένας όρος που συναντάται συχνά στα δελτία Τύπου των ατόμων που συμμετέχουν σε επιχειρήσεις έρευνας και διάσωσης στη Μεσόγειο.
- **ΜΗ ΕΠΑΝΑΠΡΟΩΘΗΣΗ**: είναι η θεμελιώδης αρχή που απαγορεύει στα κράτη να επιστρέφουν πρόσφυγες με οποιοδήποτε τρόπο σε χώρες ή εδάφη όπου η ζωή ή η ελευθερία τους μπορεί να τεθεί σε κίνδυνο.
- **ΜΚΟ**: αρκτικόλεξο που σημαίνει «Μη Κυβερνητικός Οργανισμός» που υποδηλώνει μία ή περισσότερες μη κυβερνητικές οργανώσεις, ανεξάρτητες από τις εθνικές και διεθνείς δομές διακυβέρνησης. Είναι μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί.
- **ΦΡΟΥΡΟΣ ΘΑΛΑΣΣΗΣ (SEA GUARDIAN)**: μια επιχείρηση του ΝΑΤΟ με στόχο τη θαλάσσια ασφάλεια και την αντιτρομοκρατία στη Μεσόγειο, που αναπτύχθηκε κατά τη Σύνοδο Κορυφής της Βαρσοβίας τον Ιούλιο του 2016. Η έδρα της Συμμαχικής Ναυτικής Διοίκησης (MARCOM), με έδρα το Νόρθγουντ, στο Ηνωμένο Βασίλειο, είναι υπεύθυνη για τη διοίκηση του Sea Guardian.
- **ΒΑΡΚΑΡΗΣ (SCAFISTA)**: ορισμός που χρησιμοποιείται στη δημοσιογραφία για να υποδείξει το άτομο που μεταφέρει μέσω θαλάσσης μετανάστες και πρόσφυγες χωρίς έγγραφα. Αυτός ο ορισμός μπορεί να συμπίπτει με τον ορισμό «βαρκάρης» (λαθρέμπορος), δηλαδή το άτομο που ευνοεί την παράνομη είσοδο σε μια χώρα ή παράτυπη διέλευση συνόρων έναντι αμοιβής. Είναι επίσης απαραίτητο να ξεχωρίσουμε και τους δύο αυτούς ορισμούς από αυτόν του εμπόρου: εμπορία ανθρώπων (που μπορεί επίσης να συμβεί εντός μιας μόνο χώρας, χωρίς διέλευση συνόρων) συνεπάγεται εξαναγκασμό από την πλευρά του ίδιου του διακινητή.
- **ΘΕΜΙΣ (THEMIS)**: από την 1η Φεβρουαρίου 2018, ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Frontex εγκαινιάζει την ευρωπαϊκή αποστολή "Themis", η οποία αντικαθιστά το "Triton" και επεκτείνει το εύρος δράσης πέρα από τις κανονικές επιχειρήσεις αναζήτησης και διάσωσης στη θάλασσα, με μεγαλύτερη έμφαση σχετικά με την προστασία των θαλάσσιων συνόρων της ΕΕ.
- **ΜΕΤΕΠΙΒΙΒΑΣΗ**: σχετικά με την αναζήτηση και διάσωση μεταναστών και προσφύγων, ο όρος «μετεπιβίβαση» χρησιμοποιείται για αναφορά σε μετατόπιση ατόμων σε ναυάγια από ένα πλοίο σε άλλο.
- **ΣΥΝΟΛΙΚΗ (ΣΥΝΑΦΗΣ) ΠΕΡΙΟΧΗ**: περιοχή παρακείμενη στα χωρικά ύδατα, συμβατικά αναγνωρισμένη εντός του ορίου των 12 μίλια από τα χωρικά ύδατα. Μέσα σε αυτή, το κράτος μπορεί να ασκήσει τους απαραίτητους ελέγχους για να αποτρέψει την παραβίαση των νόμων του, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που σχετίζονται με τη μετανάστευση.

Οι επιχειρήσεις έρευνας και διάσωσης μεταναστών ΕΚΔ (SAR) είναι πλέον ένα από τα κύρια θέματα στην πολιτική, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και τη δημόσια συζήτηση. Αυτό το θέμα συνδέεται άμεσα με τις εθνικές και ευρωπαϊκές πολιτικές μετανάστευσης και, περισσότερο ή λιγότερο έμμεσα, με τις πολιτικές ασφάλειας. Για το λόγο αυτό, η δημοσιογραφική αφήγηση που παράγεται γύρω από το θέμα απαιτεί τη μέγιστη προσοχή. Λαμβάνοντας υπόψη την πολυπλοκότητα του ζητήματος, είναι σημαντικό να συμβάλουμε στη διάδοση των πληροφοριών που παρέχουν ένα κατάλληλο πλαίσιο και σέβονται την πραγματικότητα, μέσω ορισμένων συστάσεων:

- Από λεκτική άποψη, λαμβάνοντας υπόψη την περίπτωση στην οποία κάποιος θέλει να εκφράσει τη νομική και διοικητική κατάσταση των σωζόμενων ατόμων, παρουσία ετερογενών ομάδων, είναι σκόπιμο να χρησιμοποιούνται, όπου είναι δυνατόν, οι λέξεις «μετανάστες» και «πρόσφυγες». Είναι καλύτερα να χρησιμοποιείται η λέξη «άφιξη» ή «προσγείωση» αντί για «αποβίβαση» που είναι στρατιωτικός όρος.

- Λαμβάνοντας υπόψη τη χρήση εικόνων, συνιστάται να μην προωθούνται αποκλειστικά φωτογραφίες ομάδων μεταναστών/προσφύγων, προκειμένου να μην καθιερωθεί μια στερεότυπη εικόνα για «άμορφες μάζες» ατόμων.

- Συνέντευξη των ατόμων που εμπλέκονται σε επιχειρήσεις ΕΚΔ (SAR) και ειδικότερα αναφορά στο Κέντρο Συντονισμού Ναυτικής Διάσωσης εάν υπάρχουν ασαφείς δίοδοι ή εάν είναι είναι απαραίτητες περαιτέρω εξηγήσεις.

- Καθορισμός του πλαισίου έρευνας και διάσωσης στη θάλασσα στο ευρύτερο πανόραμα του περιβάλλοντος αναχώρησης και διέλευσης (π.χ. συνθήκες μεταναστών/προσφύγων στη Λιβύη, χρονικό του ταξιδιού, λόγοι αναχώρησης).

- Λόγω της παρουσίας πολιτικών και θεσμικών εκπροσώπων στην αντιμετώπιση εκδηλώσεων που σχετίζονται με επιχειρήσεις έρευνας και διάσωσης στη θάλασσα, όσον αφορά στον οπτικοακουστικό τομέα, ο ρόλος της δημοσιογραφικής διαμεσολάβησης είναι σημαντικός. Ο/η δημοσιογράφος, ορατό και αναγνωρίσιμο άτομο, παρεμβαίνει, σχολιάζει, εξηγεί και, σε ορισμένες περιπτώσεις, στιγματίζει όποια πιθανή αμφιβολία δηλώσεων.

Ομάδες μειονοτήτων: Ισλάμ και Μουσουλμάνοι

• **ΙΣΛΑΜ**: είναι μια μονοθεϊστική θρησκεία, μια από τις τρεις αποκαλυφθείσες θρησκείες που ονομάζονται επίσης «Θρησκείες της Βίβλου» (μαζί με τον Χριστιανισμό και τον Ιουδαϊσμό). Ιδρύθηκε τον 7ο αιώνα μ.Χ. στην αραβική χερσόνησο από τον Μωάμεθ, ένα ταπεινό καμηλιέρη στον οποίο ο Θεός θα αποκάλυπτε το Κοράνι και τον οποίο οι Μουσουλμάνοι θεωρούν τον τελευταίο προφήτη (θεωρούν επίσης προφήτη τον Ιησού).

• **ΙΣΛΑΜΙΣΜΟΣ**: είναι η έκφραση που χρησιμοποιείται για να δείξει ότι το Ισλάμ θεωρείται πολιτική ιδεολογία. Το ισλαμιστικό είναι ένα επίθετο διαφορετικό από το ισλαμικό, παρόλο που χρησιμοποιείται συχνά ως συνώνυμο. Ενώ η λέξη Ισλαμικός, καθώς και Μουσουλμάνος, δείχνει τους πιστούς (Μουσουλμάνους ή Ισλαμικούς), τον

τόπο λατρείας, μια τελετή, μια πρακτική ή οποιαδήποτε περιγραφή που σχετίζεται με τη θρησκευτική σφαίρα, λέγοντας «Ισλαμιστής» σημαίνει αναφορά στην πολιτική διάσταση του Ισλάμ.

- **ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΟΣ (Η ΙΣΛΑΜΙΚΟΣ)**: είναι οπαδός του Ισλάμ, η λέξη «Μουσουλμάνος» (στα Αραβικά μουσλμάνος), σημαίνει αυτός που υποβάλλει. Υπάρχουν περίπου 1,5 δισεκατομμύρια Μουσουλμάνοι στον κόσμο, από τους οποίους οι Άραβες είναι λίγο περισσότεροι από 300 εκατομμύρια. Μεταξύ των κυριότερων μη αραβικών μουσουλμανικών χωρών είναι η Τουρκία, το Πακιστάν, το Ιράν και η Ινδονησία (όπου ζει το 13% των πιστών μουσουλμάνων).
- **ΤΖΙΧΑΝΤ**: τζιχάντ στα αραβικά είναι αρσενικό ουσιαστικό, και αναφέρεται «ο τζιχάντ», που σημαίνει «μέγιστη προσπάθεια». Στο Ισλάμ υπάρχουν δύο μορφές τζιχάντ: η μεγάλη τζιχάντ, η οποία δείχνει τη μέγιστη ατομική προσπάθεια για πνευματική ανάπτυξη και η μικρή τζιχάντ, ιερός πόλεμος, που μπορεί να είναι αμυντικός ή επιθετικός. Το Τζιχάντ χρησιμοποιείται επίσης ως αντρικό κύριο όνομα.
- **ΤΖΙΧΑΝΤΙΣΤΗΣ**: είναι ίσως η πιο σωστή έκφραση για να δείξει ποιος αγωνίζεται, για παράδειγμα, με το Χαλιφάτο στη Συρία. Στην πραγματικότητα ο όρος "Ισλαμιστής", αν και συνήθως αναφέρεται στα φονταμενταλιστικά κινήματα (και για το σκοπό αυτό είναι ακόμη περισσότερο κατάλληλος παρά το «ισλαμικός»), αναφέρεται στο πολιτικό Ισλάμ που δεν είναι απαραίτητα τζιχαντιστής.
- **ΜΟΥΤΖΑΧΕΝΤΙΝ**: είναι η αραβική λέξη για να δείξει ποιος πολεμά για τη τζιχάντ, και επομένως σημαίνει «μαχητής».
- **ΟΥΜΜΑ**: είναι λέξη στα αραβικά που δείχνει τη μεγάλη οικογένεια του Προφήτη, δηλαδή την παγκόσμια μουσουλμανική κοινότητα. Η ισχυρή αίσθηση τού ανήκειν στην Ούμμα είναι αυτό για το οποίο συχνά κατηγορούνται οι μουσουλμάνοι, επειδή θεωρείται ότι είναι πιο πιστοί στη δική τους θρησκεία (μια διακρατική κοινότητα) παρά στη χώρα της οποίας είναι πολίτες.
- **ΚΟΡΑΝΙ**: είναι το κείμενο αναφοράς του Ισλάμ, το πιο ιερό γιατί υπαγορεύτηκε από το Θεό στο Μωάμεθ και θεωρείται ότι δεν μπορεί να μεταφραστεί, δηλαδή πρέπει να λαμβάνεται όπως καταγράφηκε τον έβδομο αιώνα (εξ ου και τα άπειρα προβλήματα για τη δυνατότητα ερμηνείας του κειμένου και επικαιροποίησής του στο παρόν, ένα ρεφορμιστικό παράδειγμα που συγκρούστηκε πάντα με τις περισσότερες ορθόδοξες σχολές). Χωρίζεται σε 114 κεφάλαια που ονομάζονται Sure και αποτελούνται από 6.236 στίχους.
- **ΣΟΥΝΙΤΕΣ ΚΑΙ ΣΙΙΤΕΣ**: αυτοί είναι οι δύο μεγάλοι κλάδοι στους οποίους διαιρέθηκε το Ισλάμ από τις πρώτες μέρες της διαδοχής του Προφήτη. Με το θάνατο του Μωάμεθ η Ούμμα διαιρέθηκε μεταξύ Σουνιτών -οι Ορθόδοξοι, οι οπαδοί του Σουνά (παράδοση), πεπεισμένοι ότι η διαδοχή ανήκε στους κυβερνήτες που ονομάζονται Χαλίφες- και οι Σιιτών - η φατρία του Αλί, του γαμπρού του Μωάμεθ, που έχοντας παντρευτεί την κόρη του Προφήτη ανήκε στην ίδια οικογένεια και ως εκ τούτου

θεωρήθηκε ως απόγονος εξ αίματος. Οι Σουνίτες είναι η πλειονότητα του μουσουλμανικού κόσμου (περίπου 85%). Οι Σιίτες βρίσκονται κυρίως στο Ιράν, το Λίβανο, το Μπαχρέιν.

- **ΟΥΑΧΑΜΠΙΣΜΟΣ:** είναι ένα θρησκευτικό κίνημα στο Σουνιτικό Ισλάμ που ιδρύθηκε το 18ο αιώνα στη Σαουδική Αραβία και βασίζεται στο δόγμα Χανμπαλίτης. Οι Χανμπαλίτες είναι μια από τις τέσσερις θρησκευτικές σχολές του Ισλάμ, η πιο αυστηρή και φονταμενταλιστική. Τρομοκρατικές ομάδες όπως η Αλ Κάιντα και το Ισλαμικό Κράτος είναι εμπνευσμένες από το Ουαχάμπι.

- **ΣΑΡΙΑ:** ο ισλαμικός νόμος που μπορεί να ερμηνευθεί με μεταφυσικό ή κυριολεκτικό τρόπο. Όταν ερμηνεύεται κυριολεκτικά γίνεται (εν δυνάμεια ή στην πράξη) ο κώδικας συμπεριφοράς ενός κράτους. Οι πηγές της Σαρία είναι κυρίως το Κοράνι και η Σουντά (το Χαντίθ, τα ρητά του Προφήτη). Ο νόμος της Σαρία, που εγκαθιδρύθηκε τον 7ο έως τον 8ο αιώνα, περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων ποινών, τον ακρωτηριασμό των χεριών για τους κλέφτες, το λιθοβολισμό για τους μοιχούς, το νόμο του κοπιδιού (μάτι για μάτι) και πολλές άλλες μορφές συνοπτικής δικαιοσύνης, αλλά στην πραγματικότητα εφαρμόζονται σε πολύ λίγες περιπτώσεις, όπως στο Ισλαμικό Κράτος στη Συρία, το Αφγανιστάν των Ταλιμπάν, και σε κάποιο βαθμό στη Σαουδική Αραβία.

- **ISIS:** είναι το ακρωνύμιο για το Ισλαμικό Κράτος του Ιράκ και της Συρίας, ο ορισμός με τον οποίο το Χαλιφάτο αρχικά εμφανίστηκε στον κόσμο (ονομάζεται επίσης ISIL, Ισλαμικό Κράτος του Ιράκ και του Λεβάντε ή IS, Ισλαμικό Κράτος). Η προέλευση της τρομοκρατικής ομάδας εντοπίζεται στις πολιτοφυλακές του Κατάρ που συγκεντρώθηκαν το 2004 στο Ιράκ υπό τον Αμπού Μούσαμπ αλ Ζαρκάουι για την καταπολέμηση της αμερικανικής κατοχής μετά τον πόλεμο του 2003 (αλλά και για την αντιμετώπιση της αναβίωσης της σιιτικής πλειοψηφίας στο μετά Σαντάμ Ιράκ, αφού το ISIS είναι σουνιτική ομάδα). Από το 2012, το ISIS/ ISIL / IS βρίσκεται σε σύγκρουση της Συρίας εναντίον του καθεστώτος του Μπασάρ αλ Άσαντ (αλλά και εναντίον των αντιπάλων της πρώτης φάσης, ενάντια στα απομεινάρια του Ελεύθερου Συριακού Στρατού, εναντίον θρησκευτικών μειονοτήτων και σε σύγκρουση με τους μαχητές του συριακού Μέτωπου αλ Νούσρα αλ-Κάιντα). Με την πάροδο του χρόνου, το ISIS έχει αναπτύξει πραγματικές ή φερόμενες σχέσεις με τρομοκρατικές ομάδες που δραστηριοποιούνται στη Λιβύη, το Σινά, τη Νιγηρία (Μπόκο Χαράμ) και μερικούς Πακιστανούς Ταλιμπάν.

- **DAESH:** είναι το αραβικό ισοδύναμο του ISIS, το ακρωνύμιο του al-Dawla al-Islamiyya fi al-Iraq wa al-Sham (Ισλαμικό Κράτος του Ιράκ και της Συρίας). Το DAESH είναι επομένως το πρωτότυπο όνομα της ομάδας με επικεφαλής τον χαλίφη Al Baghdadi και πολλές δυτικές κυβερνήσεις, συμπεριλαμβανομένων αυτών της Γαλλίας και της Βρετανίας, έχουν επιλέξει να το χρησιμοποιήσουν αντί για τα ISIS/ ISIL / IS επειδή αποφεύγει την αναφορά στη λέξη «Ισλαμικό» και έτσι μειώνει την όποια πιθανή διάκριση με οποιαδήποτε αναφορά στο Ισλάμ. Το DAESH αποφεύγει επίσης την αναφορά στη λέξη «Κράτος» και για όσους την προτιμούν αντί των ISIS/ ISIL / IS ενδείκνυται περισσότερο στο να υποδείξει μια ομάδα που δεν είναι ούτε

αναγνωρισμένο κράτος ούτε Ισλαμικό Κράτος, με την έννοια του σεβασμού των κανόνων του Ισλάμ.

2 - ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ

Διασφάλιση των αιτούντων άσυλο, των προσφύγων, των θυμάτων εμπορίας και των μεταναστών που επιλέγουν να μιλήσουν σε δημοσιογράφους προστατεύοντας την ταυτότητα και την εικόνα τους, ώστε να διασφαλιστεί ότι αυτοί δεν είναι αναγνωρίσιμοι.

Ο όρος «πρόσφυγας» είναι ο ευρύτερα χρησιμοποιούμενος τα τελευταία χρόνια για να καταδείξει ανθρώπους που φεύγουν από πολέμους και διώξεις. Ο κατάλληλος νομικός όρος είναι «αιτούντες άσυλο», που σημαίνει όσα άτομα εγκαταλείπουν τη χώρα τους και υποβάλλουν αίτηση ασύλου σε άλλο κράτος για το καθεστώς του πρόσφυγα ή για να λάβουν άλλες μορφές διεθνούς προστασίας. Οι αιτούντες άσυλο και φυσικά όσα άτομα έχουν ήδη λάβει το καθεστώς του πρόσφυγα χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής από δημοσιογράφους και τον Τύπο. Οι λόγοι για τους οποίους εγκατέλειψαν τη χώρα τους μπορεί δυνητικά να εκθέσουν αυτούς τους πρόσφυγες ή τα μέλη των οικογενειών τους σε αντίποινα, τόσο από τις Αρχές της χώρας καταγωγής όσο και από μη κρατικές οντότητες ή εγκληματικές οργανώσεις, εξαιτίας ασυνείδητης κάλυψης από τα Μέσα.

Ακόμη και άνθρωποι από άλλες χώρες αντιμετωπίζουν επίσης προσωπικούς κινδύνους ή αντίποινα εναντίον μελών της οικογένειάς τους που έχουν μείνει στη χώρα. Εάν δεν έχετε λεπτομερείς πληροφορίες σχετικά με τη χώρα προέλευσης των ερωτηθέντων, συνιστάται να συμβουλευτείτε διεθνείς οργανισμούς όπως η UNHCR για να αποφευχθεί η αποκάλυψη της ταυτότητάς τους.

Σε περίπτωση συνεντεύξεων είναι χρήσιμο να έχετε κατά νου ότι:

1. Άνθρωποι που προέρχονται από διαφορετικά κοινωνικο-πολιτιστικά περιβάλλοντα, όπου ο ρόλος των Μέσων είναι περιορισμένος και μειωμένος, μπορεί να μη γνωρίζουν τη δυναμική των μέσων και, επομένως, ενδέχεται να μην είναι σε θέση να εκτιμήσουν σωστά τις συνέπειες της έκθεσής τους στα μέσα μαζικής ενημέρωσης.
2. Το άτομο που συμφωνεί να δώσει συνέντευξη κατά την παραμονή του στα Κέντρα Μετακίνησης, πρέπει να προειδοποιείται δεόντως για τις πιθανές συνέπειες, ώστε να μπορούν να ληφθούν τα προληπτικά μέτρα και οι πραγματικοί κίνδυνοι καταστολής μετά τη συνέντευξη να μπορούν να αξιολογηθούν. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στην ιατρική κατάσταση και σε πιθανό σωματικό ή ψυχολογικό τραύμα το οποίο υπέστη άτομο που διασώθηκε στη θάλασσα, ειδικά έγκυες ή μητέρες που γέννησαν πρόσφατα.
3. Για την επιτυχία της συνέντευξης, είναι σημαντικό να παρέχεται η υπηρεσία πολιτιστικού διαμεσολαβητή ή/και μεταφραστή από την κοινότητα στον κοινωνικό τομέα, για να μεταφέρει σωστά τις πληροφορίες και να σέβεται τη γνώμη και το πολιτιστικό υπόβαθρο του συνεντευξιαζόμενου προσώπου.
4. Στην περίπτωση αιτούντων άσυλο, προσφύγων και θυμάτων εμπορίας, όπου είναι δυνατόν, η δημοσίευση οποιωνδήποτε πληροφοριών που ενδέχεται να οδηγήσουν στην αναγνώρισή τους πρέπει να παρακρατείται όπως απαιτείται

από τα ίδια τα πρόσωπα. Σε τέτοιες περιπτώσεις, το όνομα, το πρόσωπο και η φωνή θα πρέπει να καλύπτονται/αλλοιώνονται και πρέπει να δοθεί προσοχή σε όλες τις λεπτομέρειες που θα μπορούσαν να αποκαλύψουν την ταυτότητα του συνεντευξιαζόμενου ατόμου, όπως περιγραφή μεμονωμένων φυσικών λεπτομερειών ή συγκεκριμένα ανέκδοτα.

5. Ανεξάρτητα από την ελεύθερη και ενημερωμένη συγκατάθεση του συνεντευξιαζόμενου ατόμου, το πλήρες όνομα δεν πρέπει ποτέ να δημοσιεύεται: μην αποκαλύπτετε το οικογενειακό όνομα του συνεντευξιαζόμενου ατόμου. Αντ' αυτού, χρησιμοποιήστε ένα πλασματικό όνομα.

Οι ακόλουθες πρακτικές συνιστώνται κατά τη χρήση εικόνων:

1. Να θυμάστε ότι είναι πάντα απαραίτητο να λάβετε την ελεύθερη και ενημερωμένη συγκατάθεση του συνεντευξιαζόμενου ατόμου πριν από τη δημοσίευση οποιασδήποτε εικόνας ή βίντεο (φωτογραφικό ή οπτικογραφημένο υλικό) στο οποίο είναι αναγνωρίσιμο. Σε περίπτωση που είναι αδύνατο να ληφθεί η συγκατάθεση του συνεντευξιαζόμενου ατόμου λόγω έλλειψης χρόνου ή άλλων λόγων, βλ. σημείο 3 παρακάτω.
2. Διευκρινήστε ότι, πριν από τη δημοσίευση εικόνων ή τη μετάδοση βίντεο που ενδέχεται να οδηγήσουν στην ταυτοποίηση ατόμων, τα πιθανά μειονεκτήματα που προκύπτουν από τις πολιτικές και κοινωνικές συνθήκες στη χώρα προέλευσης θα πρέπει να αξιολογούνται και τα άτομα αυτά να μπορούν να παρέμβουν κατά τη φάση μετά την παραγωγή για την ενδεχόμενη αφαίρεση όλων των στοιχείων που οδηγούν στην αναγνώριση, ακόμα και αν είχε δοθεί η συγκατάθεσή τους.
3. Κατά τις αφίξεις συμβαίνει συχνά: να μπορεί να μην είναι δυνατή λόγω έλλειψης χρόνου η επαλήθευση της χώρας προέλευσης όλων των μεταναστών που βρίσκονται στο πλοίο· ή επειδή οι πρώτες πληροφορίες είναι ασαφείς ή μερικές· ή εάν δεν μπορεί να ζητηθεί η συγκατάθεση για συνέντευξη. Σε τέτοιες και παρόμοιες περιπτώσεις (ή όποτε υπάρχουν παρόμοιες συνθήκες), συνιστάται η χρήση ή η επιλογή ευρείας ή εκτός εστίασης λήψης, πλάνα ώμων ή μη εύκολα αναγνωρίσιμα μέρη του σώματος. Τα κοντινά πλάνα μπορεί να είναι, για παράδειγμα, εκτός εστίασης ή στη σκιά, έτσι ώστε μόνο η σιλουέτα να είναι ορατή.
4. Σε περίπτωση ηχητικών ή οπτικογραφημένων συνεντεύξεων, μπορεί να αλλοιωθεί η φωνή του συνεντευξιαζόμενου ατόμου για να προστατευθεί η ταυτότητά του. Ανάλογα με την πολιτική δημοσίευσης και την επιθυμητή προοπτική, η αλλοίωση ή η μεταγλώττιση της φωνής είναι μεταξύ των επιλογών.
5. Προκειμένου να αποφευχθεί η «μείωση» σε αριθμούς, πρόσωπα και ιστορίες προσφύγων και αιτούντων άσυλο, σε περιπτώσεις ηχητικών συνεντεύξεων οι ιστορίες μπορούν να ειπωθούν αλλάζοντας τη φωνή· η φωνή και το πρόσωπο για οπτικοακουστικές συνεντεύξεις θα πρέπει να καλύπτονται.

3 ΟΡΘΗ ΚΑΙ ΠΛΗΡΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ

Αποφύγετε τη διάδοση ανακριβών, απλουστευμένων πληροφοριών και προβληματιστείτε για τη ζημιά που μπορεί να προκληθεί από επιφανειακή και εσφαλμένη συμπεριφορά στους αποδέκτες ειδήσεων.

Η εθνότητα, η εθνικότητα, ο τόπος καταγωγής, η θρησκεία ή το νομικό καθεστώς του ατόμου που εμπλέκεται σε εκδήλωση που καλύπτεται από τα μέσα ενημέρωσης θα πρέπει να αναφέρεται με το ισχυρότερο αίσθημα ευθύνης και φροντίδας. Αυτές οι πληροφορίες δεν πρέπει να αποκαλύπτονται για το/τα άτομο/α που εμπλέκονται εάν δεν απαραίτητες στην κατανόηση του ίδιου του γεγονότος.

Κατά τη διάρκεια αναλύσεων και ερευνών που δημοσιοποιήθηκαν σε έντυπη και τηλεοπτική μορφή, εντοπίστηκαν ορισμένοι ακατάλληλοι συσχετισμοί στην αναφορά του φαινομένου της μετανάστευσης και των ατόμων: μετανάστες / πρόσφυγες που τους απεικονίζονται ως απειλή για την ασφάλεια και τη δημόσια τάξη· μετανάστες / πρόσφυγες ως απειλή για την υγεία· μετανάστες/πρόσφυγες ως απειλή για την εργασία, τον πολιτισμό και την ταυτότητα. Αυτοί οι συσχετισμοί, εάν είναι ανακριβείς και απλουστευμένοι, όχι μόνο παραβιάζουν την ηθική και τις ρυθμιστικές αρχές της δημοσιογραφίας, αλλά επίσης μεταφέρουν και ενισχύουν τα στερεότυπα απέναντι στους «αλλοδαπούς» ότι είναι διαφορετικοί και, επομένως, επικίνδυνοι.

Συνιστάται να προσαρμόσετε τις ειδήσεις στα συμφραζόμενα, να αφηγηθείτε την ιστορία της προέλευσης, τους λόγους για την έξοδο από τη χώρα προέλευσης, το ταξιδιωτικό χρονικό, ώστε να παρέχεται στους αναγνώστες και ακροατές ο μεγαλύτερος αριθμός εργαλείων για να διαβάσουν τις ιστορίες των ανθρώπων με τους οποίους έρχονται σε επαφή.

Η αντιμετώπιση του εγκλήματος

Η αποφυγή «εθνικοποίησης» ειδήσεων δεν σημαίνει λογοκρισία ορισμένων πληροφοριών. Από κανένα δεν ζητείται να λογοκρίνει, αλλά να επιλέξει, μεταξύ των διάφορων χαρακτηριστικών ενός ατόμου, μόνο αυτά που πραγματικά είναι σχετικά για να είναι κατανοητό το τι συνέβη. Ο καθορισμός της εθνικότητας ενός ατόμου που εμπλέκεται σε μια είδηση πρέπει να είναι απαραίτητος στην κατανόηση της είδησης. Αντιθέτως, δεν πρέπει να οδηγήσει τον αναγνώστη να θεωρήσει την προέλευση του ατόμου σχετική για να αιτιολογήσει τις ενέργειες ή να προτείνει μια αυτόματη σύνδεση μεταξύ εθνικότητας και ποινικού γεγονότος. Σε ορισμένες περιπτώσεις, για παράδειγμα διεθνή εγκλήματα σε οικονομικό επίπεδο, είναι σχετικός ο προσδιορισμός της εθνικότητας ακριβώς για να τονιστεί η διακρατική διάσταση του εγκλήματος.

Η αντιμετώπιση της ανησυχίας για την υγεία εναντίον των μεταναστών και των προσφύγων

«Μετανάστριες πόρνες, βακτηριολογικές βόμβες»· «Συναγερμός για το AIDS, ένας στους δέκα μετανάστες είναι άρρωστος»· «Μετά τη φτώχεια φέρνουν ασθένειες»:

αυτοί οι τίτλοι είναι παραδείγματα της ανησυχητικής χρήσης του συνδυασμού της υγείας και της μετανάστευσης. Μπορούμε σωστά να το ορίσουμε ως ανησυχητικό, γιατί δεν έχουμε δει επιδημίες στις οποίες οι μετανάστες έχουν αναγνωρισθεί, από επιστημονικούς εμπειρογνώμονες και από επιστημονικές μεθόδους, ότι έχουν προκαλέσει ή σπείρουν επιδημίες. Δεν είναι σύμπτωση ότι οι δημοσιογραφικές νύξεις επικεντρώνονται σχεδόν αποκλειστικά σε μεταδοτικές ασθένειες, δηλαδή μολυσματικές ασθένειες. Και όχι μόνο οποιαδήποτε μεταδοτική ασθένεια, αλλά ακριβώς αυτές που, για ιστορικούς, ανθρωπολογικούς και θρησκευτικούς λόγους, από το Μεσαίωνα περιβάλλονται από ένα μεγάλο φωτοστέφανο κοινωνικού στίγματος. Με ένα άμεσο ψυχικό βραχυκύκλωμα, ο λήπτης αυτών των ειδήσεων θα οδηγηθεί να αναγνωρίσει ως σοβαρά επικίνδυνους (και ως εκ τούτου να φοβηθεί και να κρατηθεί μακριά τους) τους ανθρώπους στους οποίους αυτές οι ειδήσεις αποδίδουν την ευθύνη για τον κίνδυνο μόλυνσης. Εν ολίγοις, μια κακή πληροφορία, επιστημονικά αβάσιμη ή επιφανειακά κατασκευασμένη και ερμηνευμένη, που μεταδίδεται με emphaticό και ανησυχητικό τρόπο, μπορεί να προκαλέσει, σε ένα κοινό χωρίς τις βασικές γνώσεις που να του επιτρέπει να ερμηνεύσει κριτικά αυτούς τους κινδύνους, ένα αίσθημα φόβου για το διαφορετικό, που μπορεί με τη σειρά του να δημιουργήσει φαινόμενα κοινωνικού πανικού ή, ακόμη, μια αποσυντιθέμενη αντίδραση αποστροφής και απόρριψης.

Διαχείριση της εργασίας, της υποδοχής, της ταυτότητας

Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί κατά την τηλεοπτική παρουσίαση της διάστασης των πολιτισμικών διαφορών και τις καταστάσεις δυσκολίας. Κρίσιμα στοιχεία σε αυτή την περίπτωση είναι ο τίτλος των ειδήσεων και η επεξεργασία των εικόνων. Οι προηγούμενες συστάσεις ισχύουν για τον τίτλο, ενώ για την επεξεργασία εικόνων είναι φρόνιμο να παρέχονται κάποιες περαιτέρω ενδείξεις. Πρώτα απ' όλα, η σύσταση για την αποφυγή παραπλανητικών ανακατασκευών και χειρισμών του υλικού κατά τη διάρκεια της διαδικασίας επεξεργασίας, για παράδειγμα χρησιμοποιώντας μουσικά σχόλια των οποίων μοναδικός σκοπός είναι να εμπνεύσει τον ακροατή ή να στιγματίσει διαφορετικές συνήθειες. Για παράδειγμα, η παρουσίαση μεγάλων ομάδων ανθρώπων στο δρόμο μετά τον εορτασμό της προσευχής (η οποία συχνά λαμβάνει χώρα στο δρόμο λόγω της απουσίας συγκεκριμένων χώρων λατρείας), η εμφάνιση μόνο λεπτομερειών της ένδυσης που τονίζουν μια κατάσταση υποβάθμισης, «παντόφλες» ή γυμνά πόδια.

Οι πληροφορίες σχετικά με την υποδοχή και την εργασία μπορεί να είναι παραπλανητικές. Οι ειδήσεις στις οποίες οι μετανάστες/πρόσφυγες λέγονται και παρουσιάζονται ως πολιτιστικοί αποικιστές («δεν διοικούμε πλέον τη χώρα μας», «έρχονται και καταλαμβάνουν τους δρόμους με τις προσευχές τους»), ως εχθρικούς σε τρόπους ενσωμάτωσης, ως φορείς θρησκευτικών πεποιθήσεων ασυμβίβαστων με τις δικές μας, ως φορείς συνηθειών και τρόπου ζωής (για παράδειγμα το τι τρώνε)

διαφορετικών και ασυμβίβαστων με τους δικούς μας, είναι γενικεύσεις που δεν πληρούν τα κριτήρια ορθότητας και ακρίβειας της πληροφορίας.

Κατά την αντιμετώπιση αυτών των ζητημάτων συνιστάται η χρήση δεδομένων και πληροφοριών-γραφικών, για τη συλλογή μαρτυριών από ανθρώπους στην περιοχή μας και συμπερίληψή τους στις διαδρομές εργασίας ή στην υποδοχή. Σε περίπτωση ειδήσεων σχετικά με τις συνθήκες εργασίας των μεταναστών, είναι σκόπιμο να τονιστεί, εάν υπάρχει, το πλαίσιο εκμετάλλευσης της εργασίας, οι συνθήκες εργασίας, προσδιορίζοντας τα ονόματα και επώνυμα των εμπλεκόμενων.

Ρητορική μίσους

Αντιμέτωποι με ρητορική μίσους, με όλο και περισσότερο πολιτικούς και δημόσια πρόσωπα να κάνουν δηλώσεις ή να γράφουν μηνύματα ρητορικής μίσους, οι δημοσιογράφοι αντιμετωπίζουν ένα σημαντικό ερώτημα: πώς να χειριστούν τέτοιες δηλώσεις; Πώς πρέπει να αναφέρονται; Το Δίκτυο Ηθικής Δημοσιογραφίας (www.ethicaljournalismnetwork.org) ετοίμασε ένα τεστ 5 σημείων στο οποίο κάθε δημοσιογράφος πρέπει να υποβληθεί προτού δημοσιεύσει κάτι που μπορεί να αποτελεί περίπτωση ρητορικής μίσους.

Μια περίληψη:

1. **Η θέση ή η κατάσταση του ομιλητή.** Στις περισσότερες περιπτώσεις οι δημοσιογράφοι είναι ένοχοι επειδή αναμεταδίδουν προσβλητικές δηλώσεις άλλων: τα μέσα μαζικής ενημέρωσης πέφτουν τακτικά στην παγίδα ειδικών στην επικοινωνία, αδίστακτων πολιτικών και άλλων ηγετών που προκαλούν αναστάτωση για να υποστηρίξουν τις θέσεις τους και βασίζονται στα μέσα ενημέρωσης για να καλύψουν και διαδώσουν δηλώσεις τους που προκαλούν εντύπωση, ανεξάρτητα από το πόσο εμπρηστικές είναι. Οι δημοσιογράφοι πρέπει να καταλάβουν ότι το απλό γεγονός ότι κάποιος ισχυρίζεται κάτι εξωφρενικό δεν είναι είδηση· πρέπει να εξετάσουν το πλαίσιο στο οποίο ειπώθηκε, καθώς και τη θέση και φήμη εκείνων που το είπαν. Ένας ακραίος πολιτικός, ικανός να χειραγωγεί το κοινό, δεν πρέπει να λαμβάνει κάλυψη από τα μέσα ενημέρωσης, διότι αυτό θα δημιουργούσε αρνητικό κλίμα και επίμαχες καταστάσεις. Τα μέσα ενημέρωσης πρέπει να διασφαλίσουν ότι δεν δίνουν υπερβολική έμφαση σε πολιτικούς και σε άλλα άτομα με επιρροή των οποίων ο μοναδικός στόχος είναι να δημιουργούν ένα αρνητικό κλίμα για ορισμένες ομάδες ανθρώπων, ειδικά όταν αυτοί οι άνθρωποι αντιπροσωπεύουν τις πιο ευάλωτες ομάδες. Δεν είναι καθήκον του δημοσιογράφου να πάρει θέση ενάντια στη θέση του ομιλητή, αλλά οι δηλώσεις και τα γεγονότα πρέπει να επαληθεύονται, ανεξάρτητα του ποιος είναι ο ομιλητής. Η ελευθερία της έκφρασης είναι δικαίωμα για όλους: εξαρτάται από το δημοσιογράφο να βεβαιωθεί ότι όλοι μπορούν να εκφράσουν τη γνώμη τους, αλλά αυτό δεν σημαίνει να δίνεται άδεια να λέγονται ψέματα, στη διάδοση μοχθηρού λόγου και στην ενθάρρυνση της εχθρότητας και βίας εναντίον κάποιου.

2. **Η πρόθεση της ρητορικής.** Οι δημοσιογράφοι πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τη συχνότητα και την έκταση με την οποία διαδίδεται το μήνυμα. Είναι μεμονωμένο περιστατικό; Ή είναι κάτι που επαναλαμβάνεται για μια χρονική περίοδο, που συμβαίνει συνεχώς και σκόπιμα; Η αμφισβήτηση της συνάφειας και της πρόθεσης μπορεί επίσης να βοηθήσει στην κατανόηση εάν η ρητορική είναι μέρος ενός ακριβούς τρόπου συμπεριφοράς ή εάν είναι περιστατικό από το παρελθόν. Ένας χρήσιμος δείκτης για τον προσδιορισμό μιας στρατηγικής υποκίνησης μίσους, είτε βασίζεται στην εθνικότητα, τη φυλή, τη θρησκεία ή άλλους παράγοντες διακρίσεων, είναι η επανάληψη.
3. **Οι στόχοι της ρητορικής.** Κανονικά, οι εκπαιδευμένοι δημοσιογράφοι είναι σε θέση να προσδιορίσουν γρήγορα εάν η ομιλία προορίζεται να προσβάλει τα ανθρώπινα δικαιώματα ατόμων ή ομάδων. Έχουν ειδική ευθύνη να τοποθετήσουν τη ρητορική στο σωστό πλαίσιο, αποκαλύπτοντας και εξηγώντας τους στόχους του ομιλητή. Δεν είναι δική τους πρόθεση να υποτιμήσουν αυτούς με τους οποίους διαφωνούν, αλλά το άρθρο πρέπει να βοηθήσει αυτούς που διαβάζουν -ή ακούν- να κατανοήσουν καλύτερα το πλαίσιο στο οποίο είναι η ρητορική εκφωνήθηκε. Οι βασικές ερωτήσεις είναι: ποια είναι τα οφέλη για τον ομιλητή και ποια είναι τα ενδιαφέροντα που εκπροσωπεί; Ποια είναι τα θέματα της ρητορικής μίσους και ποιος είναι ο αντίκτυπος σε αυτά, τόσο σε άτομα όσο και στην κοινότητα;
4. **Το περιεχόμενο και η μορφή.** Οι δημοσιογράφοι πρέπει να είναι σε θέση να εκτιμήσουν εάν η ρητορική είναι προκλητική και να κρίνουν τη μορφή και το στυλ της. Υπάρχει μια διαφορά μεταξύ τού αν η ιστορία λέχθηκε από κάποιον σε ένα μπαρ ή σε μια παμπ, σε μια μικρή ομάδα ανθρώπων, και μιας ομιλίας που δίνεται σε δημόσιο χώρο, μπροστά σε ένα συνεπαρμένο κοινό. Οι δημοσιογράφοι πρέπει να ρωτήσουν τον εαυτό τους: είναι μια «επικίνδυνη» ρητορική; Θα μπορούσε αυτός που το έγραψε ή το είπε να διωχθεί ποινικά γι' αυτό; Προκαλεί βία ή μίσος εναντίον κάποιου;
5. **Το οικονομικό, κοινωνικό και πολιτικό κλίμα.** Οι δημοσιογράφοι πρέπει να λάβουν υπόψη ποια είναι η ατμόσφαιρα είναι όταν εκφωνήται η ομιλία. Μια προεκλογική εκστρατεία στην οποία οι πολιτικές ομάδες αμφισβητούν η μία την άλλη και ελίσσονται για να τραβήξουν την προσοχή του κοινού, για παράδειγμα, είναι έδαφος αναπαραγωγής ρητορικής μίσους. Οι δημοσιογράφοι πρέπει να κρίνουν εάν οι δηλώσεις βασίζονται σε γεγονότα και εάν είναι εύλογες στις περιπτώσεις στις οποίες γίνονται. Όταν έχουμε αμφιβολίες σχετικά με την άμεση αναφορά σε ρητορική μίσους, το να παραφράσουμε τις προσβλητικές δηλώσεις χωρίς την επανάληψη προσβλητικών όρων, μπορεί να βοηθήσει.

Οι δημοσιογράφοι πρέπει να κάνουν τη δουλειά τους προσεκτικά: πρέπει να είναι σε θέση να αναγνωρίσουν το πλαίσιο, συμπεριλαμβανομένης της πραγματικής στρατηγικής διάκρισης κατά ορισμένων ομάδων. Υπάρχουν ομάδες που στοχεύονται από στοχευμένες καμπάνιες. Οι δημοσιογράφοι πρέπει να αναρωτηθούν τα εξής: Ποιος είναι ο αντίκτυπος της ρητορικής στους ενδιαφερόμενους; Ποιες είναι οι συνθήκες ασφάλειάς τους; Στόχος της ρητορικής είναι η επίλυση ή η αύξηση προβλημάτων;

- Το Συμβούλιο της Ευρώπης περιλαμβάνει στον ορισμό τού όρου «ρητορική μίσους» υποκινήσεις σε μορφές μίσους που βασίζονται στη μισαλλοδοξία, στη μορφή επιθετικού εθνικισμού και εθνοκεντρισμού, καθώς και σε διακρίσεις και εχθρότητα έναντι των μεταναστών.

- Το όριο μεταξύ της ελευθερίας της έκφρασης και της ρητορικής μίσους είναι θέμα προβληματισμού και συζήτησης: Συμβατοί περιορισμοί στην ελευθερία έκφρασης υπό το διεθνές δίκαιο, που λαμβάνονται υπόψη από τη νομολογία, περιλαμβάνουν εκείνα που σχετίζονται με την προπαγάνδα ιδεών βασισμένων στη φυλετική υπεροχή και το μίσος, υποκίνηση διακρίσεων και βίας για φυλετικούς, εθνοτικούς, εθνικούς ή θρησκευτικούς λόγους (Διεθνές Σύμφωνο για Αστικά και Πολιτικά Δικαιώματα-ICCPR, Σύμβαση για την Εξάλειψη Όλων των Μορφών Φυλετικών Διακρίσεων-ICERD), για υποκίνηση, προώθηση ή ενθάρρυνση της μετανάστευσης, του μίσους ή της δυσφήμισης ενός ατόμου ή μιας ομάδας με βάση τη «φυλή», το χρώμα του δέρματος, την εθνική ή εθνοτική προέλευση, τη θρησκεία κ.λπ. (Σύσταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής 15 (2015) Κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας - ECRI).

Ένα στοιχείο που βοηθά στη διάκριση της ρητορικής μίσους από την απλή δυσφήμιση είναι η συνιστώσα της στερεότυπης γενίκευσης για μια ομάδα ανθρώπων που ορίζονται από εθνική, εθνοτική ή θρησκευτική σχέση, ή η προσβολή του ατόμου λόγω της συμμετοχής του σε μια συγκεκριμένη ομάδα.

- Ωστόσο, το πλαίσιο στο οποίο εκφράζονται παραμένει ζωτικής σημασίας για τη στάθμιση του κινδύνου εκφράσεων σε μια δεδομένη ιστορική και γεωγραφική στιγμή.

4 - ΠΗΓΕΣ

Όποτε είναι δυνατόν, ζητήστε από ειδικούς και οργανισμούς που ειδικεύονται σε αυτό τον τομέα να παράσχουν στο κοινό πληροφορίες σε ένα σαφές και περιεκτικό πλαίσιο το οποίο εξετάζει επίσης τις αιτίες των φαινομένων.

Ο πιο κάτω κατάλογος παρέχει πηγές καταναλωμένες ανά περιοχή από τις οποίες οι δημοσιογράφοι και όσοι ασχολούνται με πληροφορίες μπορούν να αντλήσουν ενημερωμένα δεδομένα και πληροφορίες για τους/τις μετανάστες/ριες, αιτούντες άσυλο, πρόσφυγες και μειονότητες. Ο κατάλογος περιλαμβάνει μόνο οργανισμούς

που λειτουργούν σε ευρωπαϊκή και διεθνή κλίμακα. Οι οργανισμοί που λειτουργούν σε τοπική κλίμακα μπορούν να αναζητηθούν σε μεμονωμένες χώρες.

Ευρωπαϊκοί οργανισμοί

- www.ec.europa.eu/ewsi/en Ευρωπαϊκός ιστότοπος για την ένταξη. Παρέχει μία επισκόπηση της ένταξης, των καλών πρακτικών ως επίσης αναφορές σε μεμονωμένα κράτη-μέλη, ιστότοπους και βιβλιογραφία, συνεργάτες έργων.
- www.ec.europa.eu/dgs/home-affairs Γενική Διεύθυνση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για Εσωτερικές Υποθέσεις, η οποία διαθέτει τις ενότητες «μετανάστευση» και «άσυλο» στο τμήμα «πολιτικές».
- www.ec.europa.eu/social Γενική Διεύθυνση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για Απασχόληση, Κοινωνικές Υποθέσεις και Ένταξη, η οποία ασχολείται με την κοινωνική ασφάλιση και την κοινωνική προστασία.
- www.frontex.europa.eu Frontex, Ευρωπαϊκός Οργανισμός Ελέγχου των Συνόρων.
- www.fra.europa.eu Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (Fra), ένα συμβουλευτικό σώμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- www.mipex.eu Δείκτης Ένταξης Μετανάστευσης (Mipex), μια σύγκριση της κατάστασης της ένταξης σε διάφορες χώρες με βάση μια σειρά δεικτών.
- www.emn.europa.eu Ευρωπαϊκό Δίκτυο Μετανάστευσης, μέρος της Γενικής Διεύθυνσης Εσωτερικών Υποθέσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Δημοσιεύει τις εθνικές εκθέσεις από τα 28 κράτη-μέλη.

Διεθνείς οργανισμοί

- www.oim.com Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης
- www.unhcr.org Υπάτη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (UNHCR)
- www.amnesty.org Ανεξάρτητος μη κυβερνητικός οργανισμός
- www.msf.org Ανεξάρτητος μη κυβερνητικός οργανισμός

Στατιστικές και δεδομένα

- http://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php/Asylum_statistics Τριμηνιαία ενημερωμένη βάση δεδομένων με αριθμούς που παρέχονται στη Eurostat από τα αρμόδια υπουργεία και τις υπηρεσίες μετανάστευσης των ευρωπαϊκών κρατών. Τα δεδομένα σχετικά με τις αιτήσεις ασύλου μπορούν να αναζητηθούν ελεύθερα· τα κριτήρια για την αναζήτηση δεδομένων μπορεί να είναι, εκτός από τον τύπο της αίτησης ασύλου (πρωτοβάθμια ή μη), την ιθαγένεια του/της αιτούντος άσυλο, τη χώρα που έχει υποβληθεί η αίτηση

ασύλου, η περίοδος αναφοράς κ.λπ. Επίσης, η Eurostat δημοσιεύει τριμηνιαία και ετήσια ανάλυση.

- <http://data.unhcr.org/mediterranean> Πύλη της Ύπατης Αρμοστείας (UNHCR) που επικαιροποιείται συστηματικά με δεδομένα σχετικά με τις αφίξεις στη Νότια Ευρώπη μέσω θάλασσας (αριθμοί, εθνικότητα, φύλο κ.λπ.) τόσο συνολικά όσο και για μεμονωμένες χώρες (Ελλάδα, Ιταλία, Μάλτα, Ισπανία).
- www.themigrantsfiles.com Πύλη δημοσιογραφικών δεδομένων για το ανθρώπινο και οικονομικό κόστος της λεγόμενης Ευρώπης του Fortress (επικαιροποιήθηκε το 2016).
- www.savethechildren.org Ο οργανισμός παρέχει δεδομένα για ανηλίκους αλλοδαπούς και ασυνόδευτους ανήλικους αλλοδαπούς.

Καταπολέμηση των διακρίσεων

- <https://www.coe.int/en/web/european-commission-against-racism-and-intolerance> Αναφορά παρακολούθησης του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας σε ευρωπαϊκό επίπεδο και σε μεμονωμένες χώρες.